

ARCHÍV ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA

Obvodná správa ZNB Oddelenie Štátnej bezpečnosti Bratislava IV 1981 – 1990

Čiastkový inventár

Spracovala: Mgr. J. Maťašová
Bratislava 2014

ÚVOD

Čiastkový inventár sprístupňuje archívne dokumenty Obvodnej správy ZNB Oddelenia Štátnej bezpečnosti Bratislava IV.

Obvodné správy ZNB v obvode hl. mesta Bratislavy boli zriadené v r. 1977 rozkazom MV ČSSR, MV ČSR a MV SSR č. 8 v rámci zriadenia okresných správ ZNB. Obvodné správy ZNB obdržali rovnaké kompetencie ako novovzniknuté okresné správy ZNB.

Okresné správy ako najnižšie územné organizačné celky zabezpečujúce v rámci svojej pôsobnosti aj výkon štátnobezpečnostnej zložky, nadväzovali na svojich predchodcov z 50. rokov. Sieť oddelení ŠtB v rámci okresov nahradili od júna 1952 okresné oddelenia ŠtB vo funkcii vysunutých pracovísk krajských správ ŠtB. Začiatkom roka 1954 po zlúčení s okresnými oddeleniami VB vytvorili okresné oddelenia krajských správ MV.¹ Pri zmene územnej organizácie štátu v roku 1960 došlo k čiastočnej redukcii počtu OO MV.² Okresné oddelenia ostali naďalej súčasťou nových územných zložiek krajských správ ZNB zriadených v roku 1966 ako náhrada krajských správ MV.³ Tento stav sa zmenil v roku 1977 pri vzniku okresných správ ZNB, keď pôvodné oddelenia a skupiny ŠtB krajských správ v okresoch boli zrušené. Nasledujúcim krokom bolo zriadenie stálych okresných oddelení pri okresných správach ZNB.⁴

Obvodné správy ZNB Bratislava I – V boli územnými útvarmi na zabezpečenie jednotného výkonu služby zložiek ŠtB a VB na území obvodu hl. mesta Bratislavy. Boli riadené Správou ZNB hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja. Základnými úlohami Obvodných správ ZNB bolo pôsobenie po línii rozviednej, kontrarozviednej, ochrany ekonomiky, ochrany verejného poriadku a predchádzania kriminality.

¹ Tajný rozkaz MV č. 197/1953

² Rozkaz MV č. 1/1960

³ Rozkaz MV č. 12/1966

⁴ Rozkaz MV ČSSR, MV ČSR a MV SSR č. 8/1977

Obvodné správy boli členené na funkčné a výkonné útvary. Funkčné útvary tvorilo vnútorné oddelenie a hospodárska skupina. Výkonné útvary tvorilo oddelenie štátnej bezpečnosti, odbor verejnej bezpečnosti, oddelenie vyšetrovania verejnej bezpečnosti a oddelenie pasov a víz. Oddelenie ŠtB vo vymedzenom rozsahu plnilo kontrarozviedne úlohy na úseku boja proti vonkajšiemu nepriateľovi, na úseku vnútorného spravodajstva a ochrany čs. ekonomiky. Náčelník oddelenia ŠtB bol zároveň zástupcom náčelníka Obvodnej správy ZNB po línii ŠtB. V 80. rokoch pôsobili obvodné správy ako vysunuté pracoviská S ŠtB. Tento status mal byť zmenený v r. 1988 pri návrhu zmeny organizačnej štruktúry S ŠtB, OS ZNB a ObS ZNB v Západoslovenskom kraji. Vysunuté pracoviská sa mali zrušiť a namiesto nich sa mali zriadiť oddelenia ŠtB. Návrh zrejme nebol zrealizovaný, pretože ešte v r. 1989 sa môžeme stretnúť s používaním nápisových pečiatok vysunuté pracoviská ObS ZNB Bratislava.⁵ Obvodné správy ZNB v tomto usporiadaní pôsobili až do 16. januára 1990, keď došlo k zmene hierarchickej štruktúry. Oddelenia ŠtB prešli pod priamu riadiacu právomoc náčelníka Obvodnej správy ZNB.⁶ Obvodné správy ZNB boli zrušené ako súčasť štruktúry ŠtB 15. februára 1990.⁷

Oddelenie ŠtB Obvodnej správy ZNB Bratislava IV v období normalizácie plnilo úlohy po líniiach 1., 2. a 3. odboru Správy ZNB hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja. V rámci línie 1. odboru sa agentúrna sieť využívala k získavaniu poznatkov o pohybe diplomatov a vízových cudzincov na území obvodu a pri kontrarozviednych opatreniach pri ochrane sovietskych vojenských objektov na území Západoslovenského kraja. V oblasti preventívnej a výchovnej práce sa agentúrna sieť sústredila na predchádzanie emigrácie občanov do kapitalistického zahraničia. Línia 2. odboru bola zameraná na využívanie agentúrnej siete v problematikách pravice, členov bývalých organizácií a skupín, ku kontrole záujmových osôb, v problematike mládeže, cirkvi a siekt. Línia 3. odboru mala na starosti oblasť ochrany dôležitých odvetví hospodárstva na území IV. obvodu hl. mesta Bratislavy – palivovo-energetickej základne, chémie, strojárstva, dopravy, investičnej výstavby

⁵ KS ZNB S ŠtB Bratislava, vnútorné oddelenie, inv. j. 74, spis č. 78 – Návrh novej organizačnej štruktúry KS ZNB S ŠtB Bratislava, OS ZNB a ObS ZNB v Bratislavskom kraji.

⁶ Rozkaz MV ČSSR č. 7/1990

⁷ Rozkaz MV ČSSR č. 17/1990

a ochrany vyčlenených ekonomických objektov. Pozornosť sa venovala podnikom: BAZ Devínska Nová Ves, Železnice Devínska Nová Ves, Elektroakustika Tesla, š. p., Tepláreň západ, Mlyny a pekárne, závod 03 Dúbravka, Slovenské závody technického skla, š. p., JRD Devín.

Archívny materiál fondu Obvodnej správy ZNB Oddelenia ŠtB Bratislava IV pochádza z rokov 1981 – 1990 a zachoval sa z tej časti registratúry, ktorá mala byť pôvodne skartovaná. Z tohto dôvodu prevzatý materiál rešpektoval organizačnú štruktúru pôvodcu len čiastočne a musel byť preusporiadaný. Materiál sa zachoval fragmentovite, v niektorých prípadoch bol aj fyzický poškodený. Na usporiadanie sa použila chronologicko-organizačná štruktúra, ktorá vychádza z organizačnej štruktúry pôvodcu a rešpektuje čiastočne aj diplomatické hľadisko.

Časť registratúry Obvodnej správy ZNB Oddelenia Štátnej bezpečnosti Bratislava IV pôvodne ponechaná na trvalé uloženie v archíve MV v Spišskom Podhradí bola spracovaná a sprístupnená inventárom v r. 1987. V súčasnosti je uložená v Archíve Ústavu pamäti národa.⁸

Útvary Štátnej bezpečnosti sa pri vedení registratúry riadili smernicami usmerňujúcimi výkon spisovej služby na útvaroch MV a ZNB ako aj vlastnými inštrukciami ŠtB zohľadňujúcimi prácu s materiálom štátnobezpečnostnej povahy.⁹ Vyradenie dokumentov z registratúry sa v 70. – 80. rokoch riadilo smernicou MV¹⁰, ktorá určovala úložné lehoty pre jednotlivé typy dokumentov na základe ich dôležitosti a možného budúceho využitia. Koniec roka 1989 narušil túto prax

⁸ Longauerová, E.: Správa ZNB hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja Správa ŠtB Bratislava a útvary ŠtB v Západoslovenskom kraji – II. diel, Spišské Podhradie, 1987.

⁹ *Inštrukcia o operatívnej evidencii a administratíve pri agentúrno-operatívnej práci Štátnej bezpečnosti* (A-oper-II-1/1962); *Smernice pre evidenciu, štatistiku a administratívu v čs. kontrarozviedke* (A-oper-II-1/1973); *Smernice pre evidenciu, štatistiku a administratívu pri kontrarozviednej činnosti* (A-oper-II-1/1978). K smerniciam boli vydané metodické pokyny MP/1974 a MP/1978. Spisová služba sa riadila tiež smernicami MV a ZNB : RMV č. 38/1965, služobný predpis MV-adm-I-1 - *Spisový poriadok ministerstva vnútra*, RMV č. 41/1962 *Administratívny poriadok ministerstva vnútra* (MV-adm-I-3); NMV ČSSR č. 39/1977, ktorým sa mení a dopĺňa spisový poriadok ministerstva vnútra (MV-adm-I-1).

¹⁰ Metodická pomôcka k NMV ČSSR č. 24/1979 pre výkon spisovej služby na MV a ZNB (MV-adm-I-1) a Smernica pre vyradenie písomností na MV k NMV č. 5/1974 (MV-adm-I-5).

a v rámci skartácií bol zničený aj archívny materiál, ktorý mal byť pôvodne zachovaný.

Registratúra útvarov ŠtB bola tvorená registratúrnymi pomôckami zaznamenávajúcimi evidenciu a obeh spisov, prípadne inými evidenciami a vlastným spisovým materiálom.

Registratúra Obvodnej správy ZNB Oddelenia ŠtB Bratislava IV pozostávala z podacích protokolov – pomocnej evidencie pri vedení spisov a spisového materiálu. Podacie protokoly boli vedené chronologicky a zároveň rešpektovali stupeň utajenia – prísne tajné a tajné a obyčajné. Spisový materiál bol zodpovedajúco tomuto členeniu evidovaný a uložený. Následne sa v rámci ročníkov ukladal podľa podacích čísel.

Štruktúra fondu:

I REGISTRATÚRNE POMÔCKY

II SPISOVÉ MATERIÁLY

II/A Spisy prísne tajné (PT)

II/B Spisy tajné a obyčajné (T+O)

III ÚČTOVNÉ MATERIÁLY

Signatúra I – registratúrne pomôcky obsahuje pomocné knihy. Nachádzajú sa tu podacie protokoly prísne tajné N, prísne tajné a tajné a obyčajné. Podacie protokoly prísne tajné N zrejme evidujú prísne tajné spisy náčelníka. Protokoly k prísne tajným spisom sa zachovali len z rokov 1989 a 1990. Protokoly k tajným a obyčajným spisom N sa nezachovali. Inventárnu jednotku tvorí jedna kniha.

Signatúra II obsahuje spisový materiál. V skupine A sa nachádzajú spisy prísne tajné N, v skupine B spisy tajné a obyčajné N. Prísne tajné spisy a tajné a obyčajné spisy so spisovou značkou N (xxx/N) zrejme označovali spisy náčelníka. Inventárnu jednotku tvorí ročník spisov. V rámci ročníka sú spisy uložené podľa podacích čísel.

Signatúra III obsahuje účtovný materiál. Inventárnu jednotku tvorí ročník spisov.

Spisový materiál sa zachoval vo výrazne torzovitom stave. Systém práce príslušníkov dokumentujú ročné plány práce, smernice a metodické pokyny. Účtovný materiál dokumentuje systém odmeňovania príslušníkov.

Materiál Obvodnej správy ZNB Oddelenia ŠtB Bratislava IV obsahuje 11 inventárnych jednotiek a je uložený v 1 archívnej krabici.

I REGISTRATÚRNE POMÔCKY A EVIDENCIE

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr. č.
1	Podací protokol PT (N)	1989	1
2	Podací protokol PT (N)	1990	1
3	Podací protokol PT	1981	1
4	Podací protokol T+O	1990	1

II. SPISOVÝ MATERIÁL

III/A Spisy prísne tajné (PT)

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr. č.
5	Ročný plán činnosti ObS ZNB O ŠtB Bratislava IV v r. 1981 (1/N).	1981	1
6	Podklady k ročnému plánu práce ObS ZNB O ŠtB Bratislava IV na r. 1989 po línii 3. odboru (133/N).	1988	1
7	Zápis z odovzdania písomností a pomôcok ObS ZNB O ŠtB Bratislava IV na S ŠtB KS ZNB Bratislava (3/N); Záznam o skartácii písomností ObS ZNB O ŠtB Bratislava IV (8/N); Návrhy na výjazdy TS do kapitalistického zahraničia podľa vzoru po línii 2. odboru (9/N); Pokyn náčelníka S ŠtB KS ZNB Bratislava na skartáciu neaktuálnych pokynov (10/N); Pokyn k aktivizácii toku informácií po líniiach 1. a 3. odboru (12/N); Podklady k ročnému plánu práce na r. 1990 (292/N).	1989	1
8	Situácia na úseku čs. ekonomiky v obvode ObS ZNB O ŠtB Bratislava IV (4/N).	1990	1

II/B Spisy tajné a obyčajné (T+O)

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr. č.
9	Pokyn náčelníka ObS ZNB O ŠtB Bratislava IV pre vstup na akademickú pôdu na ŠD Ľudovíta Štúra (11/N); Správa o stave utajovaných skutočností za r. 1989 v BAZ š. p. Bratislava (13/N); Záznam o požiadavke študentov z ŠD Ľudovíta Štúra na zorganizovanie vystúpenia náčelníka ŠtB (14/N); Informácia o situácii na prevádzke V3S – kameňolom BAZ Bratislava-Devínska Nová Ves (15/N).	1989	1
10	Pokyn k ukončeniu spolupráce s TS získanými na základe kompromitácie (1/N); Pokyn na zameranie informačného toku v oblasti čs. ekonomiky (bez č.).	1990	1

III. ÚČTOVNÉ MATERIÁLY

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr. č.
11	Udelenie finančného daru príslušníkom: Dana Kolárová, Oto Lohnický, Juraj Mačuha (bez č.).	1989	1

ZOZNAM SKRATIEK:

BAZ – Bratislavské automobilové závody

čs. – československý

JRD – jednotné roľnícke družstvo

KS ZNB – krajská správa Zboru národnej bezpečnosti

O – obyčajné

O ŠtB – oddelenie štátnej bezpečnosti

ObS ZNB – obvodná správa Zboru národnej bezpečnosti

PT – prísne tajné

S – správa

ŠD – študentský domov

ŠtB – štátna bezpečnosť

T – tajné

TS – tajný spolupracovník

V3S - vojenský trojtonový špeciál - nákladné vozidlo

ZNB – Zbor národnej bezpečnosti